

Descartes en Montaigne

- Montaigne 1533-1592
- Descartes 1596-1650
- Montaigne is voorbeeld van de filosoof die, naar het voorbeeld van de klassieken, bezig gaat met zelfreflectie in de vorm van een dagboek.
- Descartes wordt gezien als het begin van de moderne filosofie, omdat hij de menselijke rede koppelt aan de waarheid middels de wiskunde. Hij wil kennis overdragen.

Maieutiek_introductie_2018

Montaigne 1533-1592
Descartes 1596-1650

Maieutiek_introductie_2018

Wat gebeurt er in hun tijd?

- Renaissance keert terug naar de klassieken
- Men krijgt vanuit de Islamitische wereld toegang tot voor het Europese gebied verloren gegaane klassieke teksten.
- Er is een scheiding geloof- rede aangebracht. Deze is officieel door de kerk verboden, maar door Occam (begin 14de eeuw) filosofisch neergezet als het scheermes van Occam; "Men moet de zijnden niet zonder noodzaak vermeerderen."
- Kritiek op de kerk en veranderingen binnen de kerk
- 1517 Luther's stellingen
- 1545-1563 Concilie van Trente (contra-reformatie)

Maieutiek_introductie_2018

Effecten op filosofie

- De mens is voor de filosofie een individu (autonoom subject) geworden. (later volgen hieruit de contract theorieën,
- De wereld is maakbaar,
- Combinatie vooruitgangsgeloof van het christendom en discussie en reflectie van de klassieken,
- De mens stort zich op de wereld vanuit het humanisme, vanuit hervormingen, vanuit koopmangeest en ondernemingslust.

Maieutiek_introductie_2018

Hoe past Montaigne in zijn tijd?

- Bartolomeus nacht 1572
- Dood van Etienne de La Boétie
- Deze twee gebeurtenissen maken dat hij zich afkeert van de wereld en gaat schrijven (in zijn moedertaal Frans)
- Is raadsman van vorsten geweest, hij staat door zijn integriteit en eerlijkheid boven de partijen
- In zijn schrijven stelt hij zichzelf als individu centraal, het is een nieuw soort zelfreflectie; niet over de rol in de publieke sfeer (klassiek), niet in relatie tot God (middeleeuwen), maar intra-psychisch.

Maieutiek_introductie_2018

Is de andere lijn in de filosofie

- Sluit aan bij het zoeken van het goede leven van de klassieken, maar op een moderne wijze.
- Sluit aan bij de nauwe verbinding tussen literatuur en filosofie die we ook zien bij Camus en de Beauvoir.
- Wat Plato is voor de dialoog, is Montaigne voor het essay in de filosofie.

Maleutiek_introductie_2018

De tekst

- Montaigne zoekt de vrijheid die de klassieke wereld ook zocht. Maar door de cultuur waarin hij leeft is er veel meer stabiliteit en luxe gegeven. Hij heeft een milde kijk op zijn eigen 'onvolkomenheden' op het gebied van vrij zijn van gewoonten.
- Is eerder epicurist dan stoïcijn (geef het lijf zoveel van wat het nodig heeft, dat het in rust is)
- Zoekt de weg van het midden zoals Aristoteles die beschrijft.
- Is de eerste filosoof die zo duidelijk kiest voor het aanvaarden van het menselijke van de mens

Maleutiek_introductie_2018

Twijfel aan de menselijke kennis

- Scepticisme is een stroming die teruggaat tot Pyrrho (360-270BCE)
- Het is niet de wat negatief achterdochtige houding die we nu vaak met sceptisch bedoelen, maar een filosofie die uitgaat van de fundamentele twijfel aan onze kennisinhoud.
- Montaigne vraagt ; "wat weet ik?"
- Zijn antwoord is; er is blijvende onzekerheid.
- Descartes neemt deze vraag over en zoekt een nieuwe basis voor zekere kennis

Maleutiek_introductie_2018

Hoe past Descartes in zijn tijd

- Hij wil de geloofsstrijd en het bijgeloof voorbij. Maar wat is waarheid?
- Copernicus 1473-1543 en Galilei 1564-1642 beschrijven de planeetbanen in wiskundige termen.
- Descartes is wiskundige en zegt;
- God heeft de wereld met de wiskunde geschapen (idea) en wij mensen kunnen met onze rede de wetmatigheden begrijpen en overdragen (wiskunde is leerbaar)
- **Waarheid is bewijsbaar, herhaalbaar en toegankelijk voor iedereen!**

Maleutiek_introductie_2018

Menselijke kwetsbaarheid

- In tegenstelling tot Mirandola zoekt hij niet de rol van de mens in het loskomen van de natuur, maar ziet hij de mens als principieel ambigue.
- Deze aandacht voor de menselijke kwetsbaarheid en de moeite om aan alle aspecten van het menselijk bestaan recht te doen zien we terug bij de Beauvoir, en bij Nussbaum (breekbaarheid van het goede)

Maleutiek_introductie_2018

Descartes grote invloed

- Begin van moderne filosofie, maar waarom is hij zo'n scharnierpunt met zijn meditatie's?
- Hij twijfelt aan alles. Wat blijft er over?
- Ik twijfel->ik denk, dus ik besta **Cogito ergo sum**
- Hoe kom ik aan mijn kennis?
- Wat is zeker? Dat wat zich laat toetsen; tellen, meten, wegen en de beperking van wetenschap tot het kenbare fysieke begint hier.

Maleutiek_introductie_2018

Gevolgen

- Afscheid nemen van zekerheid over waarheid via geloof, zuiverheid of autoriteit of macht begint hier.
- Emancipatoir; Bewijskracht neemt plaats in van macht of religieuze zuiverheid. Geen gezag, maar kennis/kunde gaat tellen.
- Grote ruimte voor onderzoeken
- Hernieuwd vertrouwen op het gewone menselijke verstand.
- N.B. dit laatste verdwijnt snel, want voor Descartes garandeert God de correspondentie van het denken met de werkelijkheid. Twijfel aan God=twijfel aan correspondentie tussen werkelijkheid en denkinhoud

Maleutiek_introductie_2018

Grote invloed op denkers na hem

- Scheiding lichaam-geest ontstaat hier.
- Objectief wordt nu 'van emoties ontdaan'.
- Het duurt een tijdje voor 'kwaliteit' ook weer in beeld komt en de gevoelens weer bij het kenproces worden betrokken.(20ste eeuw)

Maleutiek_introductie_2018

De tekst

- De ziel is bij Descartes dat wat zekerder is dan het lichaam; ik kan mijn lichaam wegdenken en dan nog is mijn ziel/ mijn geest/ mijn denken er.
- Die ervaring is zo herkenbaar dat we deze scheiding lichaam- geest eeuwenlang voor zeker hebben gehouden.
- In de denkinhoud die groter is dan hijzelf ziet Descartes het bewijs dat die ervaring waar moet zijn; God bestaat.
- Dan zijn de denkinhouden vervolgens ook door die God gegarandeerd; *'le Dieu n' est pas un trompeur'*

Maleutiek_introductie_2018